

249. Bijbelstudie over DE SAMARITANEN HASHOMRONIM השומרונים

Deel 3: De Samaritaanse Tempel

Het vorige deel van deze studiereeks eindigde met de mededeling in **עזרא** Ez'ra [Ezra] 4:24, dat het werk aan de tempel in Jeruzalem werd stilgelegd. en dat dit zo bleef tot het tweede regeringsjaar van koning Darius [Dar'yavesh] van Perzië. Voordat we echter verder kunnen gaan met hoofdstuk 5, moeten we eerst nader ingaan op de vragen, die de rest van hoofdstuk 4 bij ons heeft opgeroepen. Zo lazen we in de verzen 4 en 5, dat de vijanden van Juda al in de tijd dat koning Cyrus [Koresh] over Perzië regeerde, begonnen waren, het moreel van de teruggekeerde Judeeërs te ondermijnen door hen te ontmoedigen en bang te maken, en dat ze zelfs raadgevers van de koning omkochten om hem ertoe over te halen, de herbouw van de tempel stop te zetten. In vers 6 dienden zij een schriftelijke aanklacht tegen de inwoners van Juda en Jeruzalem in bij koning Xerxes [Achash'verosh], en in vers 7 stuurden enkele met naam genoemde Samaritaanse bestuurders een brief naar koning Artaxerxes [Ar'tach'shastā], waarin zij bezwaar maakten tegen de herbouw van Jeruzalem en ook deze keer met succes! De koning trapte erin en liet de bouwwerkzaamheden inderdaad stopzetten. In vers 24 staat, dat dit zo bleef tot het tweede jaar van Darius. Als we dit zo achter elkaar lezen, dan lijkt de volgorde van de Perzische koningen eerst Cyrus en dan Xerxes, daarna Artaxerxes en tenslotte Darius te zijn, maar dat klopt historisch niet! De juiste chronologische volgorde was: Cyrus de Grote (550-530 v.g.t.), Cambyses II (530-522 v.g.t.), Smerdis (522 v.g.t.), Darius I (522-485 v.g.t.), Xerxes I (485-465 v.g.t.), Artaxerxes I (465-424 v.g.t.), Xerxes II (424 v.g.t.), Sogdianus (424-423 v.g.t.), Darius II (423-404 v.g.t.), Artaxerxes II (404-358 v.g.t.), Artaxerxes III (358-338 v.g.t.), Arses (338-336 v.g.t.) en Darius III (336-330 v.g.t.). De eerste vraag, die hierbij opkomt, is dan natuurlijk, of met die koning Darius in vers 24 misschien Darius II bedoeld zou kunnen zijn, die pas na Xerxes en Artaxerxes regeerde, maar er is sterk historisch, archeologisch en Schriftuurlijk bewijs, dat de tempel reeds onder Darius I is herbouwd. Zoals we straks zullen zien wordt in de verzen 3 en 6 van hoofdstuk 5 een zekere Tattenai, ofwel in het Akkadisch Tātannu genoemd, de Perzische gouverneur van de provincie Trans-Eufraat. Archeologen hebben kleitabletten met spijkerschrift uit de regeerperiode van koning Darius I gevonden, waarop deze zelfde Tātannu inderdaad als de landvoogd van het gebied Ebir-Nari [achter de rivier] wordt beschreven, die daar de belasting in ontvangst nam. Deze kleitablet (VAT 4956, Berlijn), ook wel Tātannu-inscriptie naamd, is gedateerd op 5 juni 502 v.g.t., het twintigste regeringsjaar van koning Darius I.

Als de herbouw van de tempel dus met goedkeuring van Darius I werd hervat, dan rijst natuurlijk wel de tweede vraag, welke Perzische koning dit dan daarvoor verboden had. Artaxerxes, zoals in Ezra 4 staat, kan het dus niet geweest zijn, en dus blijven slechts Cambyses of Smerdis over. Wie van de twee heeft de herbouw van de tempel dan tegen gehouden? Ik denk allebei, want in Ezra 4:4-5 staat immers: *“Vanaf de tijd dat koning Cyrus [Koresh] over Perzië regeerde tot onder de regering van koning Darius [Dar'yavesh]...”* Maar als Cambyses en Smerdis historisch gezien de twee koningen tussen Cyrus en Darius waren, waarom worden ze dan in vers 6 Xerxes en in vers 7 Artaxerxes genoemd?

De klassieke verklaring is, dat vroegere uitleggers dachten, dat dit troonnamen of titels van deze koningen zouden zijn, maar Cambyses en Smerdis werden in de geschiedenis nooit Xerxes en Artaxerxes genoemd, niet in officiële Perzische documenten en inscripties en ook niet in de Griekse geschiedschrijving. Waarom worden deze namen dan wel in het vierde hoofdstuk van Ezra genoemd? Wel, dat komt, omdat de schrijver in de verzen 6 en 7 een thematische “flashforward” maakt, een sprong vooruit in de tijd, om daarmee aan te tonen, dat de vijanden van de Joden zelfs na de voltooiing van de tempel nog doorgingen met dwarsbomen om te verhinderen, dat de stadsmuur gebouwd zou worden. Wat ik daarmee wil

zeggen is, dat onder Cambyses en Smerdis de herbouw van de tempel was stilgelegd, en pas door Darius werd hervat, maar dat na hem Xerxes en Artaxerxes werden benaderd om de herbouw van de stadsmuur en de poorten te verbieden, want als wij de brief aan Artaxerxes en zijn antwoord in de verzen 7 t/m 23 goed lezen, dan zien wij, dat de tempel daarin helemaal niet wordt genoemd, want die stond in die tijd al tientallen jaren overeind en was al lang in gebruik. Rechum, de landvoogd van Samaria en zijn handlangers schreven in vers 12, dat de Joden die opstandige en gevaarlijke stad aan het herbouwen zijn en daarna geen belasting meer zouden betalen. Daarop reageerde de koning in vers 21 met het bevel, de herstelwerkzaamheden tot nader order te staken. Aan de hand van deze briefwisseling, die dus in latere tijden plaats vond, wilde de schrijver van Ezra 4 aantonen, dat de vijandigheid van de Samaritaanse gouverneur en zijn opvolgers niet tijdens de regering van Darius stopte, maar daarna nog generaties lang doorging. Als we de zijsprong van vers 6 tot vers 23 even buiten beschouwing laten en na vers 5 meteen in vers 24 verder lezen, waar de schrijver de draad weer oppakt, dan zien we dat beide verzen chronologisch bij elkaar aansluiten: *“Vanaf de tijd dat koning Cyrus [Koresh] over Perzië regeerde tot onder de regering van koning Darius [Dar'yavesh] probeerde de bevolking van het land het moreel van de Judeeërs te ondermijnen en hen bang te maken, om hen af te houden van de bouw. Ze kochten zelfs raadgevers om opdat die de plannen van de Judeeërs zouden vrijdelen. Het werk aan de tempel van G'd in Jeruzalem werd stilgelegd, en daarin kwam geen verandering tot het tweede regeringsjaar van koning Darius [Dar'yavesh] van Perzië!”* (NBV).

Haggai en Zacharia

Met hun aanhoudende lastercampagnes waren de vijanden van Juda, de heidense bestuurders van Samaria en hun ambtenaren, die door Joodse commentatoren en sommige vertalers doorgaans als “de Samaritanen” worden aangeduid, er blijkbaar in geslaagd, de herbouw van de tempel jarenlang te dwarsbomen en uiteindelijk door middel van een koninklijk besluit zelfs het volledige stilleggen van de werkzaamheden af te dwingen. Ondertussen gingen de Joden wel door met het bouwen van hun eigen huizen totdat de Eeuwige in het jaar 520 v.g.t. twee profeten zond om hen te laten inzien dat dit niet in overeenstemming was met Zijn wil: *“Toen begonnen de profeten Chagai [Haggai] en Z'charya [Zacharia], de kleinzoon van Ido [Iddo], in opdracht van de G'd van Israël te profeteren tegen de Judeeërs die in Juda en in Jeruzalem woonden!”* (אֶזְרָא Ez'ra [Ezra] 5:1, NBV).

De profeten moesten het volk en zijn leiders aanmoedigen, hun angst voor represailles te overwinnen en volledig te vertrouwen op G'ds bescherming als zij de bouwwerkzaamheden op Zijn bevel zouden hervatten: *“In het tweede regeringsjaar van koning Darius [Dar'yavesh], op de eerste dag van de zesde maand, richtte de Eeuwige zich bij monde van de profeet Chagai [Haggai] tot Z'rubavel [Zerubbabel], zoon van Sh'al'ti'el [Sealtiel] en gouverneur van Yehuda [Juda], en tot Y'hoshua [Jozua], zoon van Y'hotzadaq [Josadak] en hogepriester: Dit zegt de Eeuwige Tz'vaot [de Heer van de hemelse machten]: Dit volk beweert dat de tijd nog niet gekomen is om de tempel van de Eeuwige weer op te bouwen. Maar, zo sprak de Eeuwige bij monde van de profeet Chagai, is de tijd dan wel gekomen om zelf in mooi afgewerkte huizen te wonen? En dat terwijl Mijn huis nog een ruïne is! Nu dan - dit zegt de Eeuwige Tz'vaot [de Heer van de hemelse machten]: Welke weg zijn jullie ingeslagen? Denk toch na! (...) Ga naar de bergen, haal daar hout en bouw Mijn huis weer op. Met vreugde zal Ik het aanvaarden en er Mij in al Mijn luister tonen - zegt de Eeuwige!”* (Chagai [Haggai] 1:1-5 en 8, NBV). De Eeuwige riep Zijn volk op om der herbouw van Zijn huis, dat nog steeds in puin lag, op de eerste plaats te zetten.

De Joden en hun leiders gaven met diep ontzag hieraan gehoor: *“Z'rubavel [Zerubbabel], zoon van Sh'al'ti'el [Sealtiel], en Y'hoshua [Jozua], zoon van Y'hotzadaq [Josadak] en hogepriester, en wie er van het volk nog over waren, luisterden naar de oproep die de Eeuwige, hun G'd, had gedaan; ze luisterden naar de woorden van de profeet Chagai [Haggai], die door de Eeuwige, hun G'd, gezonden was. En het volk werd vervuld van vrees voor de Eeuwige. Maar Chagai, de bode van de Eeuwige, zei in opdracht van de Eeuwige tot het volk: Ik ben bij jullie - spreekt de Eeuwige! Zo zette de Eeuwige Z'rubavel, zoon van Sh'al'ti'el en gouverneur van Juda, en Y'hoshua, zoon van Y'hotzadaq en hogepriester, en wie er van het volk nog over waren, ertoe aan te beginnen met het herstel van de tempel van de*

Eeuwige Tz'vaot [de Heer van de hemelse machten], hun G'd. Ze gingen aan het werk op de vierentwintigste dag van de zesde maand!" (Chagai [Haggai] 1:12-15, NBV).

Door de woorden van de profeet kwam het volk tot inzicht en kregen de Joodse leiders de moed om de herbouw weer te hervatten: *"Daarop hervatten Z'rubavel [Zerubbabel], de zoon van Sh'al'ti'el [Sealtiël], en Yeshua [Jesua], de zoon van Yotzadaq [Josadak], de bouw van de tempel van G'd in Jeruzalem. Ze kregen daarbij de steun van G'ds profeten."* (אזרא Ez'ra [Ezra] 5:2, NBV).

Dat was op de vierentwintigste dag van de zesde maand in het jaar 520 v.g.t. en precies vijf maanden later werd door de tweede profeet bevestigd, dat Z'rubavel de herbouw ook zal voltooien: *"Op de vierentwintigste dag van de elfde maand, de maand Sh'vat [Sebat], in het tweede regeringsjaar van Darius [Dar'yavesh], richtte de Eeuwige zich tot de profeet Z'charya [Zacharia], de zoon van B'rech'yahu [Berechja], de zoon van Ido [Iddo]. Dit is zijn relaas. Vannacht had ik een visioen..."* (זכריה Z'charya [Zacharia] 1:7-8a, NBV). Hierna volgt een uitgebreide beschrijving van het visioen, dat in totaal acht onderdelen vol symboliek over het herstel van Jeruzalem, de herbouw van de tempel en G'ds bescherming voor Zijn volk bevat. Het vijfde onderdeel is een letterlijke aansporing om de herbouw te voltooien: *"De engel die met mij sprak kwam terug en wekte mij zoals je iemand wekt uit een diepe slaap. (...) Toen zei hij: Luister, dit zegt de Eeuwige over Z'rubavel [Zerubbabel]: Niet door eigen kracht of macht zal hij slagen - zegt de Eeuwige Tz'vaot [de Heer van de hemelse machten] - maar met de hulp van Mijn Geest. Voor Z'rubavel verandert zelfs de hoogste berg in een vlakke; onder luid gejuich zal hij de gevelsteen aandragen. Daarna richtte de Eeuwige Zich tot mij met de verzekering: Z'rubavel zal deze tempel eigenhandig voltooien, zoals hij hem eigenhandig heeft gegrondvest. Dan zullen jullie inzien dat de Eeuwige Tz'vaot [de Heer van de hemelse machten] mij naar jullie gezonden heeft!"* (Z'charya [Zacharia] 4:1 en 6-9, NBV). De profeet benadrukte, dat het niet door kracht of geweld zou gebeuren, maar door G'ds geest; dat het dus geen daad van burgerlijke ongehoorzaamheid was, maar het stellen van G'ds autoriteit boven een menselijk verbod.

Tattenai, de stadhouder van Trans-Eufraat

Dit kwam de reeds eerder genoemde Perzische stadhouder ten westen van de Eufraat, Tattenai, wiens Akkadische naam Tättannu en titel op een kleitablet was gevonden, ter ore. Hij was een rechtvaardige bestuurder en over het algemeen heel vriendelijk tegenover de Joden. In plaats van het werk met geweld te stoppen, handelde hij strikt volgens de regels door de zaak ter plekke netjes te onderzoeken en daarna te overleggen met de koning. Zijn reis naar Jeruzalem was een poging om de oplopende spanningen tussen de beide aan hem ondergeschikte provincies Shamrayn Medinata [Samaria] en Yehud Medinata [Juda] te verminderen: *"Kort daarna kwamen Tat'nai [Tattenai], de gouverneur van de provincie Trans-Eufraat, en Sh'tar Boz'nai [Setar-Boznai] met hun ambtgenoten naar hen toe, en vroegen: Wie heeft u bevel gegeven deze tempel te herbouwen, dit heiligdom te voltooien? Ook vroegen ze: Hoe heten de mannen die hier aan het bouwen zijn? Maar hun G'd waakte over de oudsten van de Judeeërs: ze werden niet gedwongen het werk stil te leggen voordat er aan Darius [Dar'yavesh] zou zijn gerapporteerd en er een schriftelijk antwoord zou zijn ontvangen. Afschrift van de brief die Tat'nai, de gouverneur van de provincie Trans-Eufraat, en Sh'tar Boz'nai, en diens ambtgenoten, bestuurders van de genoemde provincie, aan koning Darius hebben gezonden. Het bericht aan hem luidde als volgt: Aan Darius, de koning: alle goeds! Het zij de koning bekend dat wij naar de provincie Juda zijn gegaan, naar de tempel van de grote G'd. Die tempel wordt opgetrokken van steenblokken, en in de muren worden balken gelegd. Het werk wordt zorgvuldig uitgevoerd en vordert gestaag. Wij hebben de oudsten gevraagd wie hun het bevel had gegeven tot de bouw van de tempel en de voltooiing van het heiligdom. Ook hebben wij hun namen gevraagd, zodat we, te uwer informatie, de namen van de leiders schriftelijk konden vastleggen. Dit was hun antwoord: Wij zijn dienaren van de G'd van de hemel en de aarde, en wij herstellen de tempel die reeds vele jaren geleden werd gebouwd; een groot koning van Israël heeft de bouw ervan destijds voltooid. Maar omdat onze voorouders de G'd van de hemel hebben vertoerd, heeft Hij hen aan de koning van Babylonië, de Chaldeeër Nebukadnessar, uitgeleverd. Hij heeft deze*

tempel verwoest en het volk in ballingschap naar Babylonië weggevoerd. Koning Cyrus [Koresh] van Babylonië echter heeft in zijn eerste regeringsjaar bevel gegeven de tempel van G'd te herbouwen. Ook de gouden en zilveren voorwerpen die Nebukadnessar uit G'ds heiligdom in Jeruzalem had weggenomen en naar het heiligdom in Babel had gebracht, zijn door koning Cyrus daar weer vandaan gehaald en aan een zekere Shesh'batzar [Sesbassar] gegeven, die door hem was aangesteld als gouverneur. Hij zei hem: Neem deze voorwerpen en zet ze terug in het heiligdom van Jeruzalem. Zorg ervoor dat G'ds tempel op zijn vroegere plaats herbouwd wordt. Genoemde Shesh'batzar is hier gekomen en heeft de fundamenten gelegd van G'ds tempel in Jeruzalem, en van toen af aan tot nu toe is eraan gebouwd, maar hij is nog niet gereed. Welnu, als het de koning behaagt, laat hij dan in Babylonië een onderzoek instellen in de koninklijke archieven naar de vraag of het werkelijk zo is dat koning Cyrus bevel heeft gegeven om deze tempel van G'd in Jeruzalem op te bouwen. Laat hij ons vervolgens op de hoogte brengen van zijn wil in dezen!" (אֶזְרָא Ez'ra [Ezra] 5:3-17, NBV).

De voltooiing van de tempelbouw

In vers 1 van hoofdstuk 6 liet koning Darius in de Babylonische archieven zoeken naar de rol met het decreet van koning Cyrus, dat volgens vers 2 in de burcht van Achmeta, ook bekend als Ekbatana, de oude hoofdstad van de Meden en zomerverblijf van de Perzische koningen, werd gevonden. De rol bevestigde hetgeen de Joodse leiders aan Tat'nai [Tattenai] hadden gezegd en op grond daarvan verleende Darius hen toestemming om de bouw van de tempel te hervatten en gaf de Perzische landvoogd van het hele gebied ten westen van de Eufraat het uitdrukkelijke bevel om de Joden daarbij niet meer lastig te vallen, maar hen daarentegen juist te helpen en van al het nodige te voorzien, zowel financieel alsook materieel. Hij sloot zijn schrijven af met strenge strafmaatregelen voor hen, die zijn bevel zouden overtreden. Zo ging in het jaar 516 v.g.t. de profetie van Z'charya [Zacharia] in vervulling, dat Z'rubabel [Zerubbabel] de herbouw van G'ds tempel zou voltooien: "Tat'nai [Tattenai], de gouverneur van de provincie Trans-Eufraat, Sh'tar Boz'nai [Setar-Boznai] en hun ambtgenoten voerden nauwgezet uit wat koning Darius [Dar'yavesh] bevolen had. De oudsten van de Judeeërs vorderden gestaag met de bouw, dankzij het optreden van de profeet Chagai [Haggai] en van Z'charya [Zacharia], de kleinzoon van Ido [Iddo]. Zij voltooiden de tempelbouw zoals de G'd van Israël en de Perzische koningen Cyrus, Darius en Artaxerxes bevolen hadden. In het zesde regeringsjaar van koning Darius, op de derde dag van de maand Adar, was de tempel gereed!" (אֶזְרָא Ez'ra [Ezra] 6:13-15, NBV).

De tweede Aliya onder Ezra

Achternvijftig jaar later, in het jaar 458 v.g.t., vond de tweede fase van de terugkeer van G'ds volk uit de ballingschap onder leiding van Ez'ra [Ezra] plaats: "Deze Ez'ra was een schrijver, goed onderlegd in de wet van Moshe [Mozes], de wet die de Eeuwige, de G'd van Israël, heeft gegeven, en hij werd door de Eeuwige, zijn G'd, beschermd, waardoor de koning hem alles toestond wat hij verlangde. Een aantal priesters, Levieten, tempelzangers, poortwachters, tempelknechten en andere Israëlieten reisde met hem mee naar Jeruzalem. Het was in het zevende regeringsjaar van koning Artaxerxes [Ar'tach'shasta], en ze kwamen aan in de vijfde maand van dat jaar. Ez'ra was volgens plan uit Babylonië vertrokken op de eerste dag van de eerste maand, en op de eerste dag van de vijfde maand kwam hij in Jeruzalem aan, want G'd bood hem onderweg bescherming!" (אֶזְרָא Ez'ra [Ezra] 7:6-9, NBV). De uitdrukking "een aantal" of "sommigen" in vers 7 staat trouwens niet in de Hebreeuwse grondtekst, maar is een invulling van de vertaler. Daarom staat dit in de Statenvertaling dan ook tussen haakjes, want zo lijkt het, alsof het slechts een klein groepje was, hetgeen echt niet het geval was. Dat het beslist geen kleine groep was, die met Ezra meereisde, blijkt namelijk uit de zeer uitgebreide namenlijst en de hoge aantallen, die in hoofdstuk 8 worden genoemd. Als we de aantallen volwassen mannen namelijk bij elkaar optellen, dan komen we in totaal op 1.496 mannen. Uit het feit, dat er in vers 21 van datzelfde hoofdstuk nadrukkelijk over hun kleine kinderen gesproken wordt, die met hen meereisden, blijkt overduidelijk, dat al deze mannen hun hele gezinnen hadden meegenomen, waardoor het totale aantal reizigers door historici op ongeveer 6.000 tot 7.000 mensen geschat wordt. Het door de vertalers gekozen "een

aantal" of *"sommigen"* had dus beter *"een groot aantal"* of *"velen"* moeten zijn. Daarom is het altijd belangrijk, om tekst met tekst te vergelijken. Let ook op het woord *"Israëlieten"*, waaruit blijkt, dat niet alleen mensen van de stammen Juda, Benjamin en Levi meereisden, maar ook leden van andere stammen.

Artaxerxes [Ar'tach'shasta], de koning van Perzië, die in vers 21 van hoofdstuk 4 nog de werkzaamheden om Jeruzalem ter herbouwen had verboden en liet stilleggen omdat hij naar de leugens van Rechum, de gouverneur van Samaria had geluisterd, was inmiddels blijkbaar positief van gedachte veranderd, want hij gaf de priester Ez'ra niet alleen de volmacht om in Jeruzalem orde op zaken te stellen, maar verleende ook aan iedereen, die in zijn koninkrijk tot het volk Israël behoorde de vrijheid, om met hem mee te mogen gaan: *"Hierbij bepaal ik dat elke priester, Leviet of andere Israëliet in mijn koninkrijk die voornemens is om met u naar Jeruzalem te gaan, vrij is zulks te doen!"* (אזרא Ez'ra [Ezra] 7:13, NBV). Dit stond zwart op wit in een brief, die de koning hem meegaf, waarin hij niet alleen Ez'ras bevoegdheden tot in het detail beschreef, zoals het aanstellen van rechters en magistraten die G'ds Wet moesten handhaven, maar ook het bevel gaf, dat alle schatmeesters in de provincie Trans-Eufraat onverwijld alles moesten verstrekken waar Ez'ra om zou vragen. Wie niet gehoorzaamde, dreigde hij met hoge straffen (verzen 12-26). Daarnaast gaf de koning hem ook nog een enorme schat aan goud, zilver en kostbare voorwerpen voor de tempel in Jeruzalem mee, die op de vierde dag na aankomst door de priesters en levieten in de tempel werden gewogen om de totale waarde schriftelijk vast te leggen (hoofdstuk 8, vers 33 en 34). Daarna ging Ez'ra met zijn begeleiders naar de Perzische bestuurders van het gebied Ebir-nari [achter de rivier]: *"Zij gaven de bevelschriften van de koning aan zijn satrapen en gouverneurs in de provincie Trans-Eufraat, en die verleenden hun steun aan het volk en aan de tempel van G'd!"* (אזרא Ez'ra [Ezra] 8:36, NBV). Dat was in de vijfde maand, de maand Av, van het jaar 458 v.g.t., het zevende regeringsjaar van koning Artaxerxes [Ar'tach'shasta].

De derde Aliya onder Nehemia

De derde fase van de terugkeer vond dertien jaar later o.l.v. N'chem'ya [Nehemia] plaats, in 445 v.g.t., het twintigste jaar van Artaxerxes, die hem tot gouverneur van de provincie Yehud Medinata [Juda] benoemde: *"Het was in de maand Nisan, in het twintigste regeringsjaar van Artaxerxes [Ar'tach'shasta]. De wijn stond op tafel. Ik nam de wijn en bood die de koning aan. Nooit had hij iets op me aan te merken gehad, maar nu zei hij: Waarom kijk je zo somber, je bent toch niet ziek? Er is vast iets dat je dwarszit. Ik schrok hevig en zei: Majesteit, leef in eeuwigheid! Hoe zou ik niet somber zijn als de stad waar mijn voorouders begraven zijn, is verwoest en haar poorten in vlammen zijn opgegaan? Wat is dan je wens? vroeg de koning. Ik bad tot de G'd van de hemel, en antwoordde de koning: Als het de koning goeddunkt, en als u het mij, uw dienaar, toestaat, zend mij dan naar Juda, om de stad te herbouwen waar mijn voorouders begraven liggen. De koning - met zijn lievelingsvrouw aan zijn zijde - wilde weten hoe lang mijn reis zou duren en wanneer ik terug zou keren. Nadat ik de koning een tijdstip had genoemd, willigde hij mijn verzoek om te vertrekken in. En als het de koning goeddunkt, zo zei ik, laat men mij dan brieven meegeven voor de gouverneurs van de provincie Trans-Eufraat, opdat zij mij doorgang verlenen tot aan Juda. Ook verzocht ik om een brief voor Asaf, het hoofd van de koninklijke houtvesterijen, om mij hout te leveren voor de balken van de poorten van de tempelburcht, voor de stadsmuur en voor de woning waarin ik mijn intrek zou nemen. Omdat mijn G'd mij bescherming bood, gaf de koning mij de verlangde brieven. Toen ik bij de gouverneurs van de provincie Trans-Eufraat aankwam, overhandigde ik hun de brieven van de koning. De koning had mij een escorte van officieren en ruiters meegegeven. Toen Sanballat [San'valat] uit Beit-Choron en Toviya [Tobia], zijn Ammonitische dienaar, hoorden dat er iemand was gekomen die het welzijn van de Israëlieten wilde bevorderen, waren ze hierover zeer ontstemd. Zo kwam ik in Jeruzalem aan. Na drie dagen trok ik er met enkele mannen in de nacht op uit. Ik had niemand verteld welke plannen mijn G'd mij voor Jeruzalem had ingegeven, en het enige dier dat ik bij me had, was het dier waarop ik reed. Die nacht ging ik door de Dalpoort en langs de Drakenbron naar de Mestpoort, om de neergehaalde stadsmuren en de door vuur verteerde poorten te inspecteren. Ik ging door naar de Bronpoort en naar de Koningsvijver, waar mijn rijdier niet verder kon.*

Daarom klom ik die nacht door het Kidrondal omhoog om de muur te inspecteren, en door de Dalpoort keerde ik terug. De stadsbestuurders wisten niet waar ik heen was gegaan en wat ik aan het doen was, want de Joden, of ze nu priester waren, vooraanstaand burger, bestuurder of ambtenaar, had ik nog niets verteld. Maar nu zei ik tegen hen: U ziet in welke ellende wij verkeren: Jeruzalem ligt in puin en de poorten zijn in vlammen opgegaan. Laten we de stadsmuur weer opbouwen, zodat we niet langer het mikpunt van spot zijn. Ik vertelde hun dat mijn G'd mij bescherming geboden had, en ook bracht ik de woorden van de koning over. Laten we dan meteen met de herbouw beginnen, zeiden ze, en ze pakten het werk voortvarend aan. Toen San'valat [Sanballat] uit Beit-Choron, Toviya [Tobia], zijn Ammonitische dienaar, en de Arabier Geshem [Gesem] dit hoorden, begonnen zij ons uit te lachen en te beschimpen: Wat zijn jullie hier aan het doen? Komen jullie soms tegen de koning in opstand? Dit was mijn antwoord: Het is de G'd van de hemel die ons doet slagen. Wij, zijn dienaren, beginnen met de herbouw. U hoort niet in Jeruzalem, u kunt er geen rechten laten gelden, hier is niets dat aan u herinnert!" (נחמיה N'chem'ya [Nehemia] 2:1-20, NBV). Vers 20 in de BasisBijbel: "Maar jullie horen hier niet thuis. Jullie hebben helemaal niets in Jeruzalem te zoeken!" Groot Nieuws Bijbel: "Jullie horen in Jeruzalem niet thuis, jullie kunnen hier van oudsher geen rechten laten gelden!" Het antwoord van N'chem'ya was tweeledig: door tegen Sanballat te zeggen dat hij hier geen rechten kan laten gelden wilde hij hem duidelijk maken, dat hij als gouverneur van Samaria helemaal geen zeggenschap had over Jeruzalem, dat deel uitmaakte van de provincie Juda, waarover hijzelf als gouverneur was aangesteld, en door Sanballat en zijn handlangers erop te wijzen dat ze hier niets te zoeken hadden en hier niet thuis horen herinnerde hij hen eraan, dat zij helemaal geen etnische Samaritanen waren en geen deel uitmaakten van Israël, maar tot de nazaten van de heidense migranten behoorden, die destijds door de Assyriërs naar de voormalige Israëlitische steden waren gebracht en daar door hen werden gehuisvest.

Sanballat, de gouverneur van Samaria

Sanballat, in de Hebreeuwse Bijbel סנבליט San'valat genaamd, afgeleid van het Akkadische Sīnuballit, was een Jodenhater en probeerde met hoon, list, bedrog en verraad het herstel van de neergehaalde stadsmuren en verbrande poorten van Jeruzalem te verhinderen: "Toen Sanballat hoorde dat de muur door ons werd herbouwd, werd hij woedend, en in zijn ergernis bespotten hij de Joden. In tegenwoordigheid van zijn ambtgenoten en van het leger van Samaria zei hij: Wat doen die zielige Joden toch? Denken ze de muur zelf te kunnen repareren? Willen ze echt gaan offeren? Denken ze dat werk vandaag nog af te krijgen? Zijn ze serieus van plan de stenen uit die totaal verbrande puinhopen opnieuw te gebruiken? En Toviya uit Ammon, die naast hem stond, zei: Hoe ze ook hun best doen bij het bouwen, er hoeft maar een vos op die stenen muur van hen te klimmen of hij stort al in. Hoor, onze G'd, hoe wij worden veracht! Laat hun hoon op hun eigen hoofd neerkomen. Voer hen weg in ballingschap, geef hen prijs aan plunderaars. Dek hun misdaden niet toe, zie hun zonden niet door de vingers, want ze hebben degenen die de muur herstellen zwaar beledigd. Zo bouwden wij de muur weer op. De hele muur werd voltooid tot op halve hoogte, het hele volk was vastbesloten door te gaan!" (נחמיה N'chem'ya [Nehemia] 3:33-38, NBV).

In vers 34 wordt gesproken over "zijn ambtgenoten en het leger van Samaria". In oudere vertalingen is dit vers 2 van hoofdstuk 4. Het Boek heeft het over "zijn vrienden en het Samaritaanse leger". De Bijbel in Gewone Taal zegt: "zijn vrienden en de legerleiders van Samaria". In de BasisBijbel lezen we: "de bestuurders en de legeraanvoerders van Samaria" en in de Groot Nieuws Bijbel: "de burgerlijke en militaire autoriteiten van Samaria". Omdat er in de grondtekst letterlijk "zijn broeders en het leger van Samaria" staat en hij in de Hebreeuwse Bijbel regelmatig החרוני haChoroni [de Horoniet] genoemd wordt omdat hij afkomstig was uit Beit Choron, een grensstad van Bin'yamin [Benjamin] en Efrayim [Efraïm], gaan velen ten onrechte ervan uit, dat hij een etnische Samaritaan was. Zijn Akkadische naam Sīnuballit toont aan, dat hij een nakomeling was van Babylonische migranten, die zich in Beit Choron gevestigd hadden. Ook zijn medewerkers waren geen etnische Samaritanen, want Toviya [Tobia] was een Ammoniet en Geshem [Gesem] was een Arabier. Zoals ik reeds eerder heb vermeld, werden de Samaritaanse steden bevolkt door migranten, die daarom

hogere maatschappelijke posities hadden dan de lokale Israëlieten. Door de landvoogd van Samaria alsook al zijn ambtenaren en officieren Samaritanen te noemen geeft derhalve een vertekend beeld, want zij behoorden met absolute zekerheid niet tot de voorouders van de huidige Samaritanen. Ook de vermelding van het Samaritaanse leger in vers 34 is misleidend, want de Perzische provincie Shamrayn Medinta had geen eigen leger, maar slechts lokale garnizoenen van het Perzische leger, die in Samaria gestationeerd waren ter bewaking van de administratieve hoofdstad en ordehandhaving. De lokale bestuurders zoals Sanballat hadden daar geen zeggenschap over omdat het militaire gezag rechtstreeks onder de koning en de satraap van de hele regio viel.

Samenzwering

“Toen Sanballat en Toviya, en de Arabieren, de Ammonieten en de Asdodieten hoorden dat het herstel van de muren van Jeruzalem vorderde en dat de gaten langzaam maar zeker werden gedicht, werden ze woedend. Ze spanden samen om eendrachtig Jeruzalem aan te vallen en er verwarring te stichten. Wij baden tot onze G'd, en met het oog op hun plannen zetten we wachten uit om hen dag en nacht in de gaten te houden. Juda klaagde: De sjouwers zijn uitgeput, het puin is te zwaar. Nooit zal het ons lukken de muur te herstellen. Onze tegenstanders dachten ons onverhoeds aan te vallen en te doden, en zo het werk te kunnen stopzetten. De Joden die in de buurt van onze vijanden woonden kwamen overal vandaan naar ons toe en drongen er wel tien keer op aan dat wij met hen mee terug zouden gaan (BasisBijbel: “Maar we werden wel tien keer door Judeeërs uit de omgeving gewaarschuwd. Ze zeiden ons dat we van alle kanten zouden worden aangevallen!”). Maar ik stelde het volk, familie bij familie, bewapend met zwaarden, speren en bogen, bij de open plekken achter de muur op, daar waar de muur nog laag was. Na een inspectie drukte ik de vooraanstaande burgers, de bestuurders en de rest van het volk dit op het hart: Wees niet bang voor hen, denk aan de grote en geduchte Adonai en strijd voor uw volksgenoten, voor uw zonen, dochters en vrouwen, en voor uw huizen. Toen onze vijanden merkten dat wij van hun plannen op de hoogte waren en dat G'd ze had verijdeld, konden we ons werk aan de muur hervatten. Vanaf die dag voerde de ene helft van mijn mannen het werk uit, terwijl de andere helft werd uitgerust met schilden, speren, bogen en borstkurassen. De officieren stonden opgesteld achter de Judeeërs die de muur aan het bouwen waren. De lastdragers deden het werk met de ene hand en hielden een werpspies in de andere, en de bouwers werkten met het zwaard op de heup gebonden. Naast mij stond een ramshoornblazer. Ik zei tegen de vooraanstaande burgers, de bestuurders en de rest van het volk: Er is veel werk te doen aan heel verschillende delen van de muur, we werken op grote afstand van elkaar en hebben nauwelijks contact. Als u de ramshoorn hoort schallen, dan moet u allemaal naar ons toe komen. Onze G'd zal voor ons strijden. Zo werkten wij, terwijl de helft van mijn mannen klaarstond met de speer in de hand, van het ochtendgloren tot aan het opkomen van de sterren. Toen ook heb ik de werklieden opgedragen om in Jeruzalem te overnachten, samen met hun knechten. Zo hielden ze 's nachts voor ons de wacht, en overdag werkten ze. Geen ogenblik waren we uit de kleren, ik niet, en mijn verwanten, mijn mannen en mijn lijfwacht ook niet; iedereen had zijn werpspies steeds bij de hand!” (נחמיה N'chem'ya [Nehemia] 4:1-17, NBV).

List en bedrog

Sanballat legde zich daar niet bij neer, maar probeerde op slinkse wijze zijn doel te bereiken: *“Sanballat, Toviya, de Arabier Geshem en alle anderen die ons vijandig gezind waren, hoorden dat ik de muur had opgebouwd en dat er geen gaten meer in zaten - de deuren had ik overigens nog niet in de poorten laten plaatsen. Daarom stelden Sanballat en Geshem mij voor om overleg te plegen in K'firim [Kefirim] in het Onodal. Maar ze hadden weinig goeds met me voor!” (נחמיה N'chem'ya [Nehemia] 6:1-2, NBV).* Het Onodal is een andere naam voor de Sh'fela, de kustvlakte in het grensgebied tussen Juda en Samaria, dat destijds als een soort neutraal terrein werd beschouwd voor politiek overleg. De voorgestelde locatie K'firim ligt bij de stad Kir'yat Ono, vlakbij de luchthaven Ben Gurion. Dat was ruim een dagreis lopen van Jeruzalem en dus een valstrik voor Nehemia, die daar gelukkig niet intrapte: *“Ik stuurde hun de volgende boodschap: Ik heb belangrijk werk te doen en kan daarom onmogelijk*

komen. Het werk zou stil komen te liggen als ik het in de steek liet en naar u toe kwam. Vier keer deden ze mij dit voorstel, en steeds gaf ik hun hetzelfde antwoord. Ten slotte stuurde Sanballat voor de vijfde keer een van zijn mannen, met hetzelfde doel. Deze man bracht een niet-verzegelde brief mee met de volgende inhoud: Onder de bevolking gaat het verhaal - en Geshem bevestigt het - dat u met de Joden een opstand voorbereidt en dat u daarom de muur opbouwt. Volgens dezelfde bron zou u hun koning willen worden en laat u zelfs profeten optreden die, met een verwijzing naar u, in Jeruzalem verkondigen dat Juda een koning heeft! Welnu, zo iets zal ook de koning ter ore komen. Laten wij daarom toch eens overleggen. Ik stuurde hem het volgende antwoord: Wat u beweert is onjuist. U bedenkt het allemaal zelf! Ze waren er allemaal op uit ons bang te maken, zodat we het werk zouden opgeven en er niets meer gebeuren zou. Maar ik pakte het werk juist voortvarend aan. Toen ik op bezoek was bij Sh'maya [Semaja], de zoon van D'laya [Delaja], de zoon van M'hetavel [Mehetabel], deed hij zeer bezorgd en zei: Wij moeten naar het huis van G'd gaan, elkaar ontmoeten in het hart van de tempel; we moeten de tempeldeuren sluiten, ze komen om u te doden, ze komen u doden in de nacht. Maar ik zei: Zou iemand in mijn positie op de vlucht slaan? Waarom zou iemand als ik zijn leven redden door de tempel binnen te gaan? Nee, ik ga niet. Ik had namelijk gemerkt dat het niet G'd was die hem opdracht had gegeven deze profetie tegen mij uit te spreken, maar dat Toviya en Sanballat hem ervoor hadden betaald. Hij was betaald om mij bang te maken, zodat ik op zijn voorstel zou ingaan en heiligschennis zou plegen. Dan hadden ze iets om mij zwart te maken en mij in opspraak te brengen. Mijn G'd, denk aan alles wat Toviya en Sanballat hebben gedaan, en ook aan de profetes Noad'ya [Noadja] en de andere profeten die eropuit waren mij bang te maken. Na tweeënvijftig dagen was de muur voltooid, op 25 Elul. Toen de volken rondom ons, onze vijanden, dat hoorden, werden ze bang en voelden ze zich klein, omdat ze beseften dat dit werk door onze G'd tot stand was gebracht!" (נחמיה N'chem'ya [Nehemia] 6:3-16, NBV).

Nehemia was zich ervan bewust, dat de beschermende muur weliswaar voltooid was, maar dat de vijand steeds weer nieuwe listen zal bedenken om de stad binnen te komen en in te nemen en bleef daarom op zijn hoede: "Toen de muur was opgebouwd liet ik de deuren in de poorten plaatsen. Er werden poortwachters aangesteld en de tempelzangers en de Levieten kregen hun taken toegewezen. De verdediging van Jeruzalem droeg ik op aan mijn broer Chanani [Hanani], en ook aan Chanan'ya [Hananja], de commandant van de burcht, want hij was meer dan wie ook een betrouwbaar en godvrezend man. Ik zei tegen hen: Op het heetst van de dag mogen de poorten van Jeruzalem niet opengedaan worden, en nog tijdens hun dienst moeten de poortwachters de deuren sluiten. Vergrendel ze dan, en laat de inwoners van Jeruzalem wachtlopen, ieder op zijn post, ieder bij zijn eigen huis!" (נחמיה N'chem'ya [Nehemia] 7:1-3, NBV).

De voltooiing van de stadsmuur en de poorten gaf de Israëlieten aanleiding tot grote blijdschap en om aan de Beschermheer van de heilige stad door middel van een feestelijke inwijding hun dankbaarheid te tonen: "Toen de muur van Jeruzalem zou worden ingewijd, werden de Levieten in al hun woonplaatsen opgespoord en naar Jeruzalem gebracht om feestelijk de inwijding te vieren, met lofzang en liederen, onder begeleiding van cimbalen, harpen en lieren. (...) De priesters en de Levieten reinigden niet alleen zichzelf, maar ook het volk, de poorten en de muur. (...) Die dag brachten de Israëlieten talloze offers, en iedereen was vrolijk omdat G'd hun grote vreugde schonk. Ook de vrouwen en de kinderen waren blij; de feestvreugde in Jeruzalem was tot op grote afstand te horen!" (נחמיה N'chem'ya [Nehemia] 12:27, 30 en 43, NBV).

De schoonzoon van Sanballat

Toen Nehemia naar Jeruzalem terugkwam van een verblijf bij koning Artaxerxes, in het 32^e jaar van zijn regering, het jaar 433 v.g.t., kwam hij erachter, dat er tijdens zijn afwezigheid Joodse mannen met heidense vrouwen uit andere volken getrouwd waren. Hij was daar heel boos over omdat het hierbij niet om vrouwen ging zoals Rut [Ruth] en Rachav [Rahab], die in de G'd van Israël geloofden en naar Zijn geboden leefden, maar om vrouwen, die hun afgoderij blijkbaar nog steeds praktiseerden, want zulke huwelijken hadden de Israëlieten heel vaak in grote problemen gebracht en daarom zei Nehemia verwijtend: "Waag het niet je

dochters aan hun zonen te geven of een van hun dochters voor je zonen of voor jezelf te nemen! Zijn dit niet de vergripen waaraan Sh'lomo [Salomo], de koning van Israël, zich schuldig maakte? Onder alle volken was er geen koning zoals hij, hij was geliefd bij zijn G'd, en G'd stelde hem dan ook als koning over heel Israël aan, maar zelfs hij zondigde vanwege vrouwen van buitenlandse afkomst. En moeten wij nu over jullie horen dat ook jullie deze grote fout maken, dat jullie onze G'd ontrouw zijn door met vreemde vrouwen te trouwen? Zelfs een van de zonen van Yoyada [Jojada], de zoon van de hogepriester El'yashiv [Eljasib], was getrouwd met de dochter van Sanballat uit Choron, en ik joeg hem van mij weg!" (נחמיה N'chem'ya [Nehemia] 13:23-28). Het Boek: "Een van de zonen van Jojada, de zoon van de hogepriester Eljasib, was een schoonzoon van de Horoniet Sanballat. Daarom joeg ik hem de tempel uit!" Omdat het hier om een lid van de hogepriesterlijke familie ging moest Nehemia hier zijn gezag als gouverneur gebruiken om de naleving van het Toragebod af te dwingen, waarin de Eeuwige nadrukkelijk zegt: "Sluit onderling geen huwelijken met hen, laat uw zonen en dochters niet met hun zonen en dochters trouwen. Dat zou er zeker toe leiden dat uw zonen en dochters hun afgoden gaan aanbidden. En dat zou de toorn van de Here opwekken en Hij zou u zeker allemaal vernietigen!" (דברים D'varim [Deuteronomium 7:3-4, Het Boek). En precies dat was het doel van Sanballat, nadat al zijn eerdere pogingen om de herbouw van Jeruzalem en de stadsmuren tegen te houden, mislukt waren. Daarnaast geloofde hij, dat dit huwelijk hem de sympathie van de Joden zou verzekeren, zoals ook de bekende historicus Josephus Flavius beschrijft: "Na de dood van Eljasib, de Hogepriester, volgde zijn zoon Jojada hem in dat ambt op; en deze gestorven zijnde, werd door zijn zoon Johanan opgevolgd; (...) Na de dood van Johanan, volgde Jaddua, zijn zoon, hem in het ambt van Hogepriester op. Hij had een broeder, Manasse genaamd, die getrouwd was met Nikasis, dochter van Sanballat, een Kuteër, en landvoogd van Samaria onder Darius, de laatste Koning der Perzen. Sanballat had Manasse tot zijn schoonzoon verkoren, omdat hij, ziende dat Jeruzalem een aanzienlijke stad was, welke de Koningen van Assyrië en de Coele-Syriërs veel werks gegeven had, door dat middel invloed bij de Joden hoopte te verkrijgen!" (Antiquitates Judaicae [Joodse Oudheden] deel 2, boek 11, hoofdstuk 7, paragraaf 297a en 302-303).

N'chem'ya [Nehemia] noemt de echtgenoot van Sanballats dochter een zoon van Yoyada [Jojada], terwijl hij volgens Josephus zijn kleinzoon was. Wie van de twee heeft gelijk? Allebei zijn het met elkaar eens, dat Yoyada [Jojada], de zoon van El'yashiv [Eljasib] was. Josephus noemt vervolgens een zekere Yochanan [Johanan] als Jojada's zoon, en hier hebben we een klein probleempje, want in de verzen 10 en 11 van Nehemia 12 staat geschreven: "En Yeshua [Jesua] verwekte Yoyaqim [Jojakim], Yoyaqim [Jojakim] verwekte El'yashiv [Eljasib], El'yashiv [Eljasib] verwekte Yoyada [Jojada], Yoyada [Jojada] verwekte Yonatan [Jonatan], en Yonatan [Jonatan] verwekte Yadua [Jaddua]." Wie was de zoon van Yoyada [Jojada] en vader van Yadua [Jaddua]? Yochanan [Johanan] of Yonatan [Jonatan]? Ik denk dat het dezelfde persoon is, want in vers 22 van hetzelfde hoofdstuk lezen wij namelijk: "Ingeschreven werden de familiehoofden van de Leviëten in de tijd van El'yashiv [Eljasib], Yoyada [Jojada], Yochanan [Johanan] en Yadua [Jaddua]..." Evenals Josephus noemt ook Nehemia hier Yochanan als zoon van Yoyada en als vader van Yadua. Het was Yadua's broer M'nashe [Manasse], die volgens Josephus met de dochter van Sanballat getrouwd was. Dat Nehemia hem een zoon van Yoyada [Jojada] noemt in plaats van kleinzoon, is op zich niet zo vreemd omdat iedereen van het nageslacht "zoon" genoemd wordt, zoals ook in het geval van "de zoon van David".

Maar bij Josephus gaat het verhaal, dat zich in het jaar 433 v.g.t. ten tijde van Artaxerxes afspeelde, nog verder, alhoewel hij het om welke reden dan ook, een eeuw later plaatst naar de tijd van Darius III en Alexander de Grote: "Ondertussen konden de voornaamste van Jeruzalem niet dulden dat Manasse, broeder van Jaddua de Hogepriester, een vreemde vrouw ten huwelijk genomen had; omdat dit een schending der huwelijks wetten, en een onheilige vermenging met afgodische volken was, hetwelk weleer de oorzaak hunner gevangenschap en der rampen, hun overkomen, was geweest. Hierom begeerden zij dat Manasse zijn huisvrouw terugzond, of het altaar niet meer genaakte; en Jaddua door die klachten bewogen, verbood hem hetzelfde te naderen. Manasse trok daarop naar Sanballat, zijn schoonvader, en zei tot hem, dat hij zijn huisvrouw zeer beminde, maar het priesterambt echter zulk een aanzienlijk ambt onder zijn volk was, dat hij niet besluiten kon, daarvan verstoken te zijn. Sanballat antwoordde hem, dat, zo hij zijn dochter bij zich wilde houden, hij

hem niet alleen in dat ere-ambt zou handhaven, maar hem tot Hogepriester en vorst van van het land doen aanstellen, en van de Koning Darius verlof voor hem verwerven om een Tempel te bouwen, gelijk aan die van Jeruzalem, op de berg Gerizim, de hoogste van het ganse land, en die Samaria beheerst. Sanballat was toen al hoog bejaard; maar Manasse erlangde evenwel de uitvoering van zijn belofte door de gunst van Darius. Alzo zette hij zich te Samaria neer; en omdat veel priesters en andere Joden ook dergelijke huwelijken gesloten hadden, begaven zij zich mede derwaarts. Sanballat, om de eerezucht zijns schoonzons te bevredigen, gaf hun om zijntwille geld, huizen, en land, hetwelk die van Jeruzalem zeer verdroot.” (Antiquitates Judaicae [Joodse Oudheden] deel 2, boek 11, hoofdstuk 8, paragraaf 306-312). Zoals gezegd heeft Josephus het hele verhaal verplaatst naar het jaar 332 v.g.t., waarin Alexander de Grote het Perzische leger had verslagen en Tyrus belegerde. Toen Sanballat zag, dat de Macedoniërs sterker en machtiger waren dan de Perzen, koos hij eieren voor zijn geld, vergat Darius’ goedheid en liep over: “Maar, om tot Sanballat weer te keren: terwijl Alexander nog met het beleg van Tyrus bezig was, meende hij dat het een geschikte tijd was om zijn oogmerk te bereiken, waarom hij de partij van Darius verliet, en met achtduizend mannen tot Alexander overging. Deze grote vorst hem wel ontvangen hebbende, zei hij tot deze, dat hij een schoonzoon had, Manasse genaamd, broeder van de Hogepriester der Joden; dat velen van dat volk hem uit genegenheid aanhingen, en dat hij gaarne een Tempel dicht bij Samaria zou bouwen; dat de Koning groot voordeel daaruit kon trekken, omdat zulks de macht der Joden verdelen, en beletten zou dat zij tegen hem zouden kunnen opstaan, en hem zoveel moeite veroorzaken, als hun voorouders de Koningen van Assyrië veroorzaakt hadden. Alexander stond hem zijn verzoek toe; waarop hij aanstonds met grote vlijt aan het bouwen van een Tempel deed werken, Manasse tot Hogepriester aanstelde, zelf niet weinig verblijd zijnde dat hij zulk een eeraamt voor de kinderen, die uit zijn dochter geboren konden worden, verworven had!” (Antiquitates Judaicae [Joodse Oudheden] deel 2, boek 11, hoofdstuk 8, paragraaf 321-324).

Josephus stelt in zijn beschrijving, dat de Samaritaanse tempel op de berg Gerizim in de vierde eeuw v.g.t. zou zijn gebouwd, maar archeologische opgravingen onder leiding van Yitzchaq Magen hebben bewezen, dat deze tempel er al ruim 100 jaar eerder bestond, namelijk ten tijde van Nehemia in de Perzische periode. Hoewel de Samaritaanse tempel dus al in de eerste helft van de vijfde eeuw v.g.t. bestond, tonen latere vondsten aan dat het heilige gebied ervan een buitensporige uitbreiding onderging tijdens het vroege hellenistische tijdperk, wat erop wijst dat de status van Har B’racha [de Berg der Zegeningen], zoals de berg Gerizim ook genoemd wordt, als de voornaamste plaats van Samaritaanse verering zich toen begon te concretiseren. Zo bestonden de beide tempels voor HaShem op de berg Moria in Jeruzalem en op de berg Gerizim bij Sh’chem [Sichem] tot het jaar 128 v.g.t. naast elkaar met elk een eigen hogepriester en priesters uit het nageslacht van Aharon [Aäron] en leviëten. Het is aannemelijk, dat M’nashe [Manasse] en zijn volgelingen een afschrift van de Tora, de Wet van Moshe [Mozes] hadden meegenomen om in de nieuwe tempel en in het openbaar voor te lezen, want de oudste overgeleverde fragmenten van de Samaritaanse geschriften dateren pas uit de 12^e eeuw n.g.t, tussen het jaar 1100 en 1150, geschreven in het Samaritaanse schrift, dat zich uit het Paleo-Hebreeuwse schrift had ontwikkeld. De oorsprong van de tekst zelf gaat echter veel verder terug. Sommige wetenschappers schatten dat de Samaritaanse tekstversie van de Tora met de aanpassingen t.o.v. de berg Gerizim reeds vaste vorm kreeg tussen de 4^e en de 2^e eeuw v.g.t., dus ten tijde van de Samaritaanse tempel, maar niet eerder. Desalniettemin geloven de Samaritanen dat dit de oorspronkelijke en ongewijzigde versie is van de Tora die aan Moshe en de Israëliëten op de berg Sinaï werd gegeven. In elk geval zou de Samaritaanse tempel volgens sommige historici de basis voor een aparte geloofsgemeenschap gevormd hebben door de focus op de berg Gerizim te leggen, waarvan Yeshua echter gezegd heeft: “Geloof Mij, er komt een tijd dat de mensen de Vader niet zullen aanbidden op de Gerizim en ook niet in Jeruzalem. (...) Maar er komt een tijd, en die is er nu al, dat iedereen die de Vader echt wil aanbidden, dat overal kan doen, door de Geest die Waarheid schenkt. De Vader zoekt mensen die Hem zo aanbidden!” (יוחנן Yochanan [Johannes] 4:21 en 23, Het Boek). Amen!